

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 159.9:316.6

ЯСТРЕБОВА Тетяна Володимирівна
Дошкільний начальний заклад № 71, психолог,
м. Київ

Розглядаються головні підходи до аналізу проблеми інновацій загалом та в педагогічній діяльності зокрема. Аналізуються складові структури інноваційної діяльності. Показано етапи розвитку креативності педагога в інноваційній діяльності

Ключові слова: *інноватика, інновація, інноваційна діяльність, педагогічна діяльність, креативність*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Рассматриваются главные подходы к анализу проблемы инноваций в целом и в педагогической деятельности в частности. Анализируются составляющие структуры инновационной деятельности. Показано этапы развития креативности педагога в инновационной деятельности.

Ключевые слова: *инноватика, инновация, инновационная деятельность, педагогическая деятельность, креативность..*

Актуальність дослідження. Професія педагога є однією з найважливіших та найвідповідальніших, оскільки пов'язана з розвитком та формуванням підростаючого покоління. Тому проблема психологічних інновацій у діяльності педагога є досить нагальною і зумовлена необхідністю підвищення рівня професіоналізму, розвитком здатності протистояти численним труднощам, знаходити вихід з кризових ситуацій, здатністю пропонувати нестандартні рішення, постійно здійснювати контроль за своєю діяльністю та поведінкою.

Проблема інновацій у педагогічній діяльності не є новою для психолого-педагогічної науки. Відомий шерег педагогів-новаторів, досвід яких намагалися масово вивчати та впроваджувати у навчально-виховний процес. Дані соціологічних досліджень свідчать про те, що майже 90% шкіл зайняті пошуком нових підходів, засобів і форм освітньої діяльності. З'явилася велика кількість нових типів навчальних закладів – гімназій, коледжів, ліцеїв, які проголосили відхід від ідеї масової традиційної школи і перехід до елітарної освіти. У зв'язку з цим ще з кінця 80-х років починає активно формуватися новий напрямок науки – педагогічна інноватика. Він об'єднує фахівців різних наукових галузей – філософії, педагогіки, психології, соціології, економіки та ін. У працях А.В.Лоренсова, А.К.Малініна, А.Овсяннікова, М.І.Поташника, Р.Х.Шакурова, Т.І.Шамової, О.Г.Хомерики, Н.Р.Юсуфбекової та ін. розглядаються різноманітні аспекти інноваційного процесу в навчальних закладах. Переважна більшість праць виконана у річці педагогічної науки,

представники інших наукових напрямків, у тому числі й психологічного, звертаються до проблеми інновацій рідко.

З іншого боку, існує низка праць, спрямованих на подолання психологічних ускладнень у складних умовах діяльності (О.М.Леонт'єв, Б.Ф.Ломов, В.А.Пономаренко, С.Л.Рубінштейн, В.Д.Шадріков та ін. Деякі аспекти проблеми психологічних ускладнень в діяльності вчителя розглядали Г.Ф.Заремба, І.А.Зимня, В.А.Кан-Калик, Н.В.Кузьміна, Н.Д.Левітов, А.К.Маркова, Л.М.Мітіна, Т.С.Полякова, А.О.Прохоров, М.М.Рибакова, В.А.Сластьонін та ін. Не залишилися поза увагою дослідників і вивчення психологічних бар'єрів інноваційного процесу (В.В.Бессоненко, В.Ф.Галитін, Р.М.Грановська, Л.А.Коростильова, Ю.С.Крижанська, Л.М.Подлесна, В.І.Слободчиков, О.С.Советова, А.М.Хон).

Метою нашого дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування вивчення проблеми інновацій у педагогічній діяльності.

Педагогічна інноватика є науковим напрямком, який досліджує різні аспекти процесу нововведень в освіті. Складність і багатоплановість цього явища не дозволяє розглядати його з позицій якогонебудь одного наукового напрямку, тому дослідження в цій сфері ведуться, як правило, на стику наукових дисциплін – філософії, загальної інноватики, психології, соціології та управління, економіки народної освіти тощо.

У вітчизняній науці напрямок педагогічної інноватики знаходиться ще в стадії свого становлення. Проблемами ставлення особистості до нового в різних теоретичних аспектах займалися Г.М.Андрєєва, В.І.Антонюк, А.Л.Журавльов, Н.А.Ільїна, В.В.Крамник, М.В.Кроз, Н.І.Лапін, А.Н.Лебедев, Б.Д.Паригін, А.І.Пригожин, І.С.Перлак, В.П.Поздняков, Б.В.Сазонов, А.Л.Свенцицька, О.С.Советов, В.С.Толстой, І.П.Шихирев та ін. У світовій науці ця проблема має більш як сорокарічну історію. Своєю появою педагогічна інноватика зобов'язана масовим і глибоким процесам змін в системі освіти, які активно відбуваються в різних країнах світу після другої світової війни.

За кількістю публікацій, присвячених різним аспектам інноваційного процесу, педагогічну інноватику можна віднести до числа найдинамічніших наукових напрямків. Однак навіть побіжний їх аналіз дозволяє зробити висновок про те, що превалюють праці, які описують окремі аспекти інноваційного процесу з позицій тієї науки, представником якої є автор.

Розвиток педагогічної інноватики у нашій країні пов'язане з масовим суспільно-педагогічним рухом, з виникненням суперечностей між існуючою потребою в швидкому розвитку школи і невмінням педагогів її реалізувати. Зріс масовий характер застосування нового. У зв'язку з цим загострилася потреба в новому знанні, в

осмисленні нових понять «новація», «нове», «інновація», «інноваційний процес».

Міждисциплінарний статус нового наукового напрямку дозволяє досить легко класифікувати існуючі публікації насамперед на основі наукової орієнтації авторів. Найбільш представницьким у вітчизняній літературі є педагогічний напрямок. Праці в рамках цього напрямку можна поділити на ти групи.

До першої належать ті нечисельні праці, в яких тією чи іншою мірою розкриваються теоретичні основи нової дисципліни: визначається її предмет, структура, понятійний апарат, зв'язок з іншими дисциплінами, закономірності перебігу інноваційного процесу в установах освіти тощо. Причому більшість авторів не ризикують відносити свої праці до розряду чисто теоретичних, позначаючи їхній жанр як методичний посібник [11, 15].

Другою, більшою за обсягом групою педагогічних публікацій, є праці, які розглядають ті чи інші сторони управління інноваційним процесом, що цілком узгоджується з актуальністю цієї проблеми в педагогічній практиці. Праці, присвячені цій проблематиці, досить нерівноцінні: від глибоких теоретико-прикладних досліджень типу «Управління розвитком школи» [16] до невеликих публікацій в періодичних виданнях [1, 5, 6, 12].

Своєрідний підхід до аналізу і оцінки багатьох явищ, з якими стикаються організатори і дослідники інноваційного процесу в освітніх установах, демонструє група авторів [16]. Спираючись не тільки на глибокий аналіз педагогічної теорії, але й на знання процесів, які відбуваються в сучасній школі, дослідники пропонують науково обгрунтовану систему управління навчальним закладом, що знаходиться в стані розвитку. Автори справедливо зазначають, що розробка оптимальної моделі управління інноваційним освітнім закладом можлива лише при урахуванні соціально-психологічних чинників процесу нововведень. Однак розв'язання поставлених завдань пропонується з організаційно-педагогічних позицій, що узгоджується з жанром методичного посібника, призначеного для адміністрації навчальних закладів.

Логічним продовженням попередньої праці є праця А.І.Моїсєєва та О.М.Моїсєєвої [11], з тією лише різницею, що співвідношення теоретичного і методичного аспектів виявлено на користь методичного.

Другим науковим напрямком, який досліджує проблеми педагогічної інновації, є соціологічний, в якому теоретичних, а тим більше описових праць практично не існує, що пов'язано, очевидно, не тільки з відносною новизною педагогічної інноватики, але й з особливостями соціологічної науки. Виключенням є праця І.В.Бестужева-Лади [2], де дається низка теоретичних узагальнень в

сфері інноватики, зокрема, дається кілька визначень терміну «соціальне нововведення», який, безумовно, відноситься і до сфери освіти. У праці представлена найпоширеніша сьогодні структура нововведення, а також схема управління цим процесом.

У ході організації інноваційного процесу в освітній системі з 1993 року відбулися істотні зміни. Насамперед, вдалося подолати стихійність у виборі напрямків та форм організації процесу нововведень. Тим не менш результативність інноваційного процесу нині багатьма спеціалістами оцінюється як незадовільна [9, 13]. Серед багатьох причин цього називають недостатнє урахування психологічних чинників.

Спеціалісти-психологи досліджують, головним чином, окремі аспекти психології учасників інноваційного процесу в навчальних закладах. Грунтовний аналіз всього комплексу психологічних проблем, пов'язаних з реалізацією інноваційного процесу в освіті, подано у праці Р.Х.Шакурова [17]. В ній розкривається психологічна сутність інноваційної діяльності педагога, детально описуються психологічні механізми впливу на інноваційну активність педагогів, формування мотивації творчо-пошукової діяльності. Усі концептуальні положення підтверджені результатами емпіричних досліджень, організованих під керівництвом автора.

Зупинимося на психологічних особливостях педагогічних новацій. Зберігаючи всі родові риси інноваційних процесів, педагогічні нововведення відрізняються від аналогічних процесів в інших сферах насамперед тим, що «об'єкт» впливу інновацій, «предмет» їхньої діяльності – це жива особистість учня, який має неповторне «Я» і розвивається. Саме на удосконалення процесу розвитку цієї особистості і повинні бути спрямовані будь-які педагогічні нововведення.

Якщо для здійснення технічних інновацій досить «прийняття нового виконавцем» і «сприятливих зовнішніх умов у виробничій сфері», то для педагогічних інновацій необхідне прийняття більш чи менш значущого нововведення суспільством, його схвалення, його «санкції». Іноді виникають ситуації, коли усвідомлене протиріччя в розвитку школи і намічені засоби його усунення, зміни стану, характерні для традиційної системи навчання, залишаються «незатребуваними» через відсутність об'єктивних умов для його реалізації, і насамперед «державного замовлення» на нововведення.

Інтенсифікація інноваційних процесів пов'язана не тільки з соціальним замовленням і існуючими в теоретичних дослідженнях і новаторському досвіді засобами, способами забезпечити його виконання, але й значні зміни в сфері свідомості педагогічного співтовариства загалом. Психологічна готовність педагогів до прийняття нововведень – найважливіша умова, тому одне з важливих питань

при вивченні сутності інновацій полягає в розгляді феномена психологічної готовності. Вся структура психологічної готовності до продуктивної діяльності може бути представлена п'ятьма блоками, в кожному з яких є стартова установка до того чи іншого виду діяльності і одночасно здатність до досягнення необхідного позитивного результату: установка і здатність до повного включення в діяльність; установка і здатність до нестереотипної діяльності; установка і здатність до прийняття самостійного і обґрунтованого рішення; готовність і здатність до випробування стресом; готовність і здатність до досягнення згоди (Б.Д.Паригін, 1993).

Інші автори (А.Л.Журавльов) ставлення до нововведень вимірюють за трьома складовими: готовність (мотивація), підготовленість (вміння та навички) і реальна активність. Дослідження показали, що високий рівень психологічної готовності до нововведень виявляє розбіжності між соціальними установками (готовністю) і реальною поведінкою, діяльністю, в якій ця установка не реалізується.

Інновації мають значний системний ефект вплив на всі компоненти педагогічного процесу, загальну структуру і діяльність педагогічного співтовариства загалом. На відміну від будь-яких елементарних новацій педагогічні інновації передбачають особистісний і творчий процес виховання дитини, вони охоплюють всю сферу освіти і підготовки вчителя, який здійснює різноманітні функції – експерта, консультанта, проектувальника, педагога інноваційних шкіл.

Успіх реалізації будь-якого нововведення тісно пов'язаний з інноваційною поведінкою, яке є дією, в якій виявляються особистісні ставлення суб'єкта до змін, що відбуваються. Вибір інноваційної поведінки тісно пов'язаний з рівнем інноваційності кожного конкретного суб'єкта, схильності його до новаторства (де інноваційність – емоційно-ціннісне ставлення до нововведень, відмінності у сприйнятливості суб'єктів до інновацій, до нових в даній системі ідеям, досвіду, що є значною мірою не тільки рух з поширення новацій, а рису особистості, яка характеризується високим почуттям нового, прагненням до творчості).

У численних дослідженнях зазначається, що інноваційна діяльність невіддільна від творчості. Головна увага приділяється аналізу психологічних характеристик творчого мислення – результативних і процесуальних. До результативних характеристик належать суб'єктивна новизна і оригінальність; до процесуальних – фазова будова, що включає стадію дозрівання ідеї і осяння (М.Вертгеймер, П.К.Енгельмейер, Г.Уоллес, П.М.Якобсон та ін.); складну динаміку усвідомлюваних і неусвідомлюваних, інтуїтивних і дискурсивних процесів (Л.Л.Гурова, Д.Н.Завалішина, Я.О.Пономарьов, Б.М.Теплов та ін.); включення евристичних процесів і методів (Ю.М.Кулагін,

В.М.Пушкін та ін.); аналіз і синтез як особливі здібності до переробки об'єкта, недиз'юнктивність, здатність до формування мислення як процесу (С.Л.Рубінштейн, А.В.Брушлінський та ін.); формування новоутворень у процесі мислення (О.М.Матюшкін, О.К.Тихомиров, Ю.Є.Виноградов та ін.); інтелектуальну ініціативу, вихід за межі заданого (Д.Б.Богоявленська, Н.О.Менчинська та ін.); властивості процесів мислення (Дж.Гілфорд, Е.Торренс та ін.).

Незважаючи на те, що праця, написаних у річищі педагогічної інноватики, за кордоном опубліковано набагато більше, ніж в Україні чи Росії, але в зарубіжній науці проблема створення загальної теорії інноваційних процесів в освіті все ще залишається актуальною. В англomовній літературі переважають праці, які розглядають управлінські проблеми шкіл і коледжів, що впроваджують новації у навчальний процес. Аналізується роль керівника школи як інноватора, з'ясовують умови, необхідні для забезпечення інноваційних процесів, а також перешкоди, які зустрічаються на шляху інноваторів на стадії розробки і впровадження (Х.Барнет, Дж.Бассет, Д.Гамільтон, Н.Гросс, Н.Дікінсон, А.Хаберман, Д.Чен, Р.Едем та ін.).

А.Ніколліс розглядає впровадження нововведень як процес, що має певний життєвий цикл: винахід, розвиток, усвідомлення, адаптація, оцінка, поширення. Увага у праці зосереджена на ролі людського чинника у нововведеннях [19].

Е.Браун, Ф.Валента, Дж.Кларк, Н.Мончев, Е.Менсфілд, К.Мюлле, Дж.Паркер, Е.Роджерс, Ч.Фріменс у своїх працях досліджують соціальні чинники, що впливають на ініціацію і впровадження педагогічних новацій, які пропонують різні варіанти структури інноваційного процесу, умови його прискорення [за 18].

У праці Е.Роджерса і Р.Агарвала-Роджерс аналізуються підсумки емпіричних досліджень, проведених у навчальних закладах США. Зокрема, вчені наводять типологію нововведень, етапи розвитку інноваційного процесу, пропонують модель інноваційного процесу. У праці дається визначення нововведення як ідеї, методу або об'єкта, що сприймаються суб'єктом як нові [14, с.14], що часто фігурує і в працях вітчизняних спеціалістів.

Оцінюючи праці зарубіжних дослідників з проблем педагогічної інноватики, слід зазначити, що незважаючи на визнання важливості урахування людського чинника при аналізі інноваційного процесу, більшістю авторів його внутрішні, психологічні аспекти досліджені вкрай мало. Особливо це стосується особистісно-мотиваційного аналізу діяльності педагогів по ініціації, розробці та впровадженні новацій.

Для побудови емпіричної моделі структури інноваційної діяльності вчителя нами використовувався аналіз смислової значущості

термінів, які визначають базові поняття «інновації» і «педагогічна діяльність».

У працях відомих дослідників О.О.Бодальова, Ф.Н.Гоноболіна, В.А.Кан-Калика, В.А.Крутецького, Н.В.Кузьміною, Ю.М.Кулюткіна, А.К.Маркової, Н.Д.Нікандрова, В.А.Сластьоніна, А.М.Щербакова та інших розроблені уявлення про структуру педагогічної діяльності, педагогічних здібностей і професійно значущих якостей вчителя, розвиток і формування яких забезпечує становлення професіонала у сфері педагогічної праці. До таких якостей безумовно належать: загальна і професійна культура, педагогічна спрямованість, моральні якості, дидактичні здібності, вольові якості, експресивномовні здібності, організаторські, комунікативні і перцептивні здібності, педагогічна уява, сугестивні здібності, розподіл уваги та низка інших.

Виключно важливою проблемою розгляду структури інноваційної діяльності є поєднання особистісного і операційного аспектів діяльності, результатом якого є необхідна єдність особистості вчителя-інноватора.

Відоме положення про полімотивованість діяльності практично не враховується при підготовці вчителя-інноватора, що знижує наступну ефективність його роботи. Проблема мотивації інноваційної діяльності повинна бути розглянута як проблема надбання вчителем адекватного особистісного смислу професійної діяльності в системі інших видів. Стан дискомфорту вчителя, що виникає внаслідок неузгодженості мотивів, призводить до того, що праця позбавляється елементу особистісного саморозвитку, творчого потенціалу і перетворюється з такого, що має самостійну особистісну цінність, в засіб заробітку. Таким чином, у структурі інноваційної діяльності з усією очевидністю виступає мотиваційний компонент.

Мотиваційний компонент інноваційної діяльності необхідно розглядати в двох аспектах. По-перше, з точки зору місця професійної мотивації в загальній структурі мотивів і, по-друге, оцінивши ставлення вчителя до змін, тобто потреби в педагогічних новаціях, їх сприйнятливості, що визначає змістову сторону творчої спрямованості професійної діяльності. Л.Н.Захарова, уточнюючи види професійних мотивів учителя, з широкої сфери чинників називає наступні: матеріальні стимули, спонукання, пов'язані з самоствердженням, професійні мотиви і мотиви особистісної самореалізації [8, с. 42]. На наш погляд, виокремлення чотирьох груп мотивів виправдане, оскільки йдеться про людей з досить високим рівнем розвитку самосвідомості.

Вчитель, що йде таким шляхом, - це людина з високим рівнем творчого потенціалу, який виявляється у прагненні досягти результату у своїй діяльності без особистої прагматичної мотивації, який

одержує задоволення в самій інноваційній діяльності, що має для нього глибокий особистісний смисл. Його відрізняє створення нових концептуальних підходів, високий рівень рефлексії і психологічної готовності до сприйняття новацій.

Вчителі ж негативною мотивацією певною мірою піддаються впливу стереотипів, коли, намагаючись розв'язати педагогічну задачу і не зумівши це зробити, починають шукати конкретні інструкції в методичній літературі. Скопіювавши урок з такого посібника, педагогі часто заперечують будь-які зауваження і пропозиції змінити структуру або зміст уроку. Стереотип визначається тим, що мислення вчителя йде по «торованому» шляху, а все нове заперечується («не можна експериментувати над дітьми»).

Розгляд особливостей мотиваційної сфери інноваційної діяльності неможливе без цілісного уявлення про інші компоненти. Одним з чинників здійснення інноваційної діяльності є креативність вчителя, яка необхідна для створення нового погляду, програми, підручника, а також для модифікації цього нового на рівні впровадження.

Творчі можливості людини розглядаються як деяка особлива властивість (стійка особливість) людського індивідуума, яка зумовлює здатність виявляти соціально значущу творчу активність [7]. При цьому для розведення понять «творчість» і «креативність» користуються двома характеристиками: процесуально-результативною (для позначення творчості) і суб'єктивно-зумовлюючою (для позначення креативності).

Розробляючи модель інноваційної діяльності вчителя, ми намагалися проаналізувати не тільки динаміку осягнення діяльності, але й виявити особливості присвоєння інновацій цілісно, розглядаючи цей процес від моменту зіткнення педагога з тією чи іншою новацією до реалізацією своїх творчих здібностей.

Наш підхід до проблемі ґрунтується на поглядах Н.М.Гнатко про послідовне перетворення потенційної креативності в актуальну через механізм наслідування. Таким чином, креативність розвивається від наслідування – копіювання через творче наслідування і наслідувальну творчість до справжньої творчості. Можна припустити, що не всі вчителі характеризуються всіма стадіями розвитку креативності: хтось досягає тільки першої стадії, добре копіюючи готові методичні рекомендації, окремі педагоги, не змінюючи загалом якоїсь концепції, системи, вносять деякі модифікації, методичні прийоми; треті, беручи за основу ідею, повністю розробляють зміст, методи і форми її реалізації; а четверті створюють свою власну, оригінальну, концепцію і методику навчання і виховання.

Відносно останньої групи педагогів можна припустити, що перші три стадії поєднуються в одну, наслідувальну стадію, яка протистоїть четвертій стадії – стадії творчості.

Співставлення вказаних етапів розвитку креативності з рівнем інтелектуальної активності, виділених Д.Б.Богоявленською [3], дозволило становити між обома напрямками відповідність, яка породжує уявлення про рівні реалізації інноваційної педагогічної діяльності, які послідовно ускладнюються. Переведення активності педагога на вищий рівень складає перспективу розвитку діяльності і характеризує осягнення стратегії організації інноваційного навчання (табл.1).

Таблиця 1.

Етапи розвитку креативності педагога в інноваційній діяльності.

Рівні інтелектуальної активності, ініціативи, міри виходу за межі встановленого, заданого зразка	Рівні реалізації педагогічної діяльності	Рівні саморегуляції у взаємодії з колегами
1. Репродуктивний: педагог залишається у рамках спочатку засвоєних способів діяльності; ускладнені також дії, що виходять за межі загальноприйнятого, відсутня ініціатива в постановці цілей	Відтворення готових зразків (досвіду, методичних рекомендацій)	Монологічне спілкування, яке не бере до уваги особливості, суб'єктивність партнерів
2.Евристичний: педагог аналізує свої дії, співставляючи між собою різні інноваційні знахідки; на основі узагальнення фактів, які спостерігають зовні, приходить до створення ефективніших способів діяльності (окремих педагогічних знахідок)	Модифікація зразка створення окремих авторських прийомів	Побудова взаємодій з урахуванням зовнішніх особливостей
3. Креативний: накопичення спостережень і педагогічні знахідки стають для викладачів стимулом до досліджень, до пошуку альтернативи до з'ясування причинних зв'язків і залежностей. Діяльність перестає бути тільки погонею за результатом и набуває власне дослідницький характер	Дослідження природи педагогічної діяльності, її внутрішньої сутності, творчої орієнтації	Діалогічне спілкування, моделювання внутрішнього світу партнерів, урахування їх установок, рефлексія спілкування

Таким чином, креативність розвивається у процесі засвоєння того, що вже накопичено, а потім здійснюється зміна, перетворення існуючого досвіду вчителя. Це шлях від пристосування до

педагогічної інновації до її перетворення, що складає сутність і динаміку інноваційної діяльності вчителя. У цьому зв'язку слід розглянути питання про співвідношення майстерності і творчості у праці вчителя.

Зміст операційного блоку інноваційної діяльності складний і багатоаспектний. Ми подали принципово важливі його фрагменти, оскільки метою інноваційної діяльності є не стільки самі вміння, скільки діяльнісна готовність до оволодіння ними, сприйнятливність до педагогічних інновацій, процес прийняття рішення про введення інновацій.

Процес прийняття рішення є стрижнем психологічної готовності до інноваційної діяльності. Зазвичай під прийняттям рішення розуміють процес вибору однієї альтернативи з кількох можливих, де сам учитель виступає як суб'єкт діяльності. У цій ситуації на перший план виступають такі власне психологічні особливості прийняття рішення, відповідальність за прийняте рішення, право вибору, можливість усвідомлення, оцінки і корекції вироблених рішень тощо. При цьому педагог може мати певну кількість альтернатив педагогічної діяльності і йому необхідно зробити вибір між ними, в іншому випадку він повинен сам відшукати шлях розв'язання проблеми.

При формуванні нової концепції вчитель постійно користується гіпотезами і планами для подолання невизначеності проблемних ситуацій. Дії в умовах суб'єктивної невизначеності – характерна риса інноваційної поведінки, яка виявляється як у розв'язанні об'єктивно невизначених задач, так і визначених. Грунтуючись на цій особливості діяльності, можна здійснити управління евристичними процесами, їх формування.

Висновок. Теоретико-методологічний аналіз проблеми інновацій у педагогічній діяльності виявив значний інтерес до неї з боку науковців різних галузей знань, а також різноманітність підходів до тлумачення її сутності та структури. У структурі інноваційної діяльності поєднуються особистісний і операційний аспекти діяльності, результатом якого є необхідна єдність особистості вчителя-інноватора. Особистісний аспект діяльності містить мотиваційний компонент, який виявляється в двох аспектах: місце професійної мотивації в загальній структурі мотивів і ставлення педагога до змін.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням програми емпіричного дослідження педагогічних інновацій педагогів, що працюють у загальноосвітніх школах та у закладах інноваційного типу, а також з подальшим аналізом та узагальненням одержаних результатів.

Література

1. Арламов А. Поиск без риска / А.Арламов // Народное образование. 1996. - № 2. - С. 36-38.
2. Бестужев-Лада И.В. Прогнозное обеспечение социальных нововведений / И.В.Бестужев-Лада – М.: Педагогика, 1993. – 232 с.
3. Богоявленская Д.Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества. – Ростов-на-Дону, 1983. – 173 с.
4. Бочелюк В.Й. Психологічні засади готовності учасників освітньої діяльності до управління інноваційними процесами в школі: Автореф. дис... д-ра психол. наук: 19.00.05 / В.Й.Бочелюк – К., 2004. – 36 с.
5. Буравихин В.А. Учитель и общество / В.А. Буравихин // Педагогика. 1996. - № 5. – С. 60-63.
6. Бургин Н.Р. Инновации и новизна в педагогике / Н.Р. Бургин // Советская педагогика. – 1989. - № 2. – С. 14-21.
7. Гнатко Н.М. Проблема креативности и явление подражания / Н.М.Гнатко – М.: Аспект, 1994. – с.
8. Захарова Л.Н. Психологическая подготовка педагога / Л.Н.Захарова – Нижний Новгород: Пресс, 1993. – 214 с.
9. Инновационные процессы в образовании: [Сб. науч. трудов] – Тюмень: Феникс, 1990 – 392 с.
10. Карамушка Л.М. Формування конкурентноздатної управлінської команди / Л.М.Карамушка, О. А.Філь – К.; Рівне : Міленіум, 2003. – 39с.
11. Моисеев А.И. Заместитель директора школы по научной работе / А.И.Моисеев, О.М.Моисеева – М.: Педагогика, 1995. – 144 с.
12. Оглоблина Г.И. Нововведения в управлении образованием / Г.И.Оглоблина // Педагогика. – 1991. - № 6. – С. 23-29.
13. Орлов А.А. Мониторинг инновационных процессов в образовании / А.А.Орлов // Педагогіка. – 1996. - № 3. – С. 9-15.
14. Роджерс Э. Коммуникации в организациях / Э.Роджерс, Р.Агарвала-Роджерс – М., 1980. – 176 с.
15. Управленческие нововведения в США: проблема внедрения. – М.: Политиздат, 1986. – 244 с.
16. Управление развитием школы. – М.: Педагогика, 1995. – 462 с.
17. Шакуров Р.Х. Психология руководства педагогическим коллективом: [уч.пособие для педвузов] / Р.Х.Шакуров – М.: Педагогика, 1995. – 184 с.
18. Юсуфбекова Н.Р. Общие основы педагогической инноватики. Опыт разработки теории инновационных процессов в образовании / Н.Р.Юсуфбекова – М.: Педагогика, 1991. – 90 с.
19. Nicholls A. Managing Education Innovation / A.Nicholls - Lnd., 1988. – P. 9-34.

We consider the main approaches to the analysis of problems of innovation in general and pedagogical activities in particular. Analyzed aspects of the structure of innovation activity. Displaying stages of development of teacher creativity in innovation activity.

Key words: *innovation, innovation activities, educational activities, creativity.*